THE RHETORICAL FUNCTION OF LATIN EXPRESSIONS IN THE ROMANIAN LEGISLATION

Teodor Sâmbrian
Prof. PhD., University of Craiova

Abstract:In all national law systems of Europe, Latin quotations accomplish at least two functions: a. the expression of certain concepts or juridical principles; b. a rhetorical function that polishes the text.
In the Romanian Law system, which includes the Legislation, Jurisprudence and the Doctrine, the most frequent quotations are found in the form of words, expressions, collocates, in the theoretical works.
This study is based on the research on a corpus made up by all the normative documents published in the Romanian Official Bulletin (Monitorul Oficial) between 1859-1942, where we have identified eleven Latin expressions: ab antiquo, ab intestat, aeque principaliter, de visu, eo ipso, motu proprio, mutatis mutandis, propriis sensibus, sic volo, stante pede et testimonium abeundi.

Keywords: latin commun, latin juridique, linguistique juridique, locutions latines, héritage latin dans la legislation roumaine.

1. Scurte consideraţii privind rolul simbolic al limbii latine în lumea contemporană

În conştiinţa europeană limba latină, prin rolul său simbolic realizat prin funcţia de reprezentare şi cea retorică, beneficiază astăzi de un statut privilegiat datorită, în primul rând, prestigiului imens de care s-a bucurat şi continuă să se bucure imperiul roman sub aspect politic[1], militar[2], cultural şi, mai ales sub aspect juridic, căci „leagănul" (*cunabula*) tuturor sistemelor naţionale de drept ce au ca izvor codurile civile de la începutul secolului al XIX-lea, îl constituie dreptul roman şi implicit limba latină.

În sistemul românesc de drept, la fel ca în restul Europei, rolul simbolic al limbii latine exprimat prin funcţia sa de reprezentare este evidenţiat prin prezenţa unor cuvinte, locuţiuni, adagii sau citate latineşti pe insigne, steme sau clădiri aparţinând autorităţilor judiciare sau instituţiilor de învăţământ juridic. Menţionăm numai cuvintele *lex* şi *jus* de pe insignele magistraţilor români, adagiul *Justitia nihil expedit praemii* de pe stema Facultăţii de Drept a Universităţii din Craiova, citatele din *Corpus Juris Civilis* încrustate pe zidurile Facultăţii de Drept a Universităţii din Bucureşti, precum şi citatele în limba latină de pe panourile de sticlă care acoperă o mare parte din clădirea bibliotecii Facultăţii de Drept din Craiova inaugurată în anul 2013. Sunt exemple în care limba latină este folosită în exercitarea funcţiei de reprezentare pentru a exprima „marele prestigiu al autorităţilor judiciare şi administrative"[3] în calitate de succesor al instituţiilor romane.

Alături de funcţia de reprezentare, în tradiţia culturală europeană se remarcă funcţia retorică a limbii latine ale căror adagii şi locuţiuni „ridică nivelul textului şi îi conferă splendoare, indiferent dacă cititorul sau ascultătorul le înţelege sau nu."[4] Citatele latine, aşa cum remarcă ilustrul profesor finlandez de lingvistică juridică Heikki Mattila, sunt mult mai numeroase în doctrină decât în documente juridice, practice (texte legislative, hotărâri judecătoreşti, decizii administrative, documente private etc.)[5]

Dintre toate aceste documente juridice practice, textele legislative sunt cele care conţin cele mai puţine citate latine. Acest fapt este firesc, pentru că, aşa cum spunea filosoful roman Seneca la mijlocul secolului I, o lege trebuie să fie astfel dată încât orice profan să poată să o înţeleagă (*quo*

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

facilius ab imperitis teneatur)[6], deziderat ce a devenit normă de drept în anul 454 sub împăratul Valentinian al III-lea: *Leges intelegi ab omnibus debent*[7] (legile trebuie înţelese de toţi).

În prezent, în cele mai multe ţări, cu excepţia statelor de *common law* şi ale teritoriilor de drept mixt, precum Quebec[8], autorităţile au intervenit prin dispoziţii care interzic folosirea cuvintelor în limba latină. Menţionăm pentru legislația din Europa Occidentală: Jules Byvoet, *Légistique formelle (Technique législative) Rĕgles – Formules,* Heule M.G.A., 1971 pentru Belgia[9] Circulara din 31 iulie 1974 trimisă de primul-ministru al Franţei, miniştrilor şi secretarilor de stat cu privire la elaborarea proiectelor de legi şi a textelor publicate în *Journal Officiel*[10], şi *Principes de législation,* emise în 1976 de Oficiul Federal al Justiţiei din Elveţia[11]. Pentru legislația din fostele state comuniste din Europa pot fi date ca exemple: Ordonanța nr 238/1961 a preşedintelui consiliului de miniştri al R.P. Polone, privind principiile tehnicii legislative (§ 4 alin. 1) [12], Directivele pregătirii normelor juridice stabilite de ministerul ungar al justiţiei în anul 1966 (art. 33)[13], Normele legislative ale guvernului R. S. Cehoslovace din 3 septembrie 1971[14] şi Decretul nr 883/1974 de aplicare a legii bulgare din 1973 privind actele normative (art.36)[15].

În ceea ce priveşte România, remarcăm *Metodologia generală de tehnică legislativă privind pregătirea şi sistematizarea proiectelor de acte normative* din 1976)[16] (propusă de Denis Le May pentru a servi ca model legiuitorului canadian)[17] stabilea că textele normelor juridice trebuie să fie formulate „pe înţelesul lor curent din limba română modernă" (art. 99) şi, *de lege lata,* Legea nr. 24 din 27 martie 2000 – privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative[18] care statuează că „Este interzisă folosirea neologismelor, dacă există un sinonim de largă răspândire în limba română. În cazurile în care se impune folosirea unor termeni şi expresii străine, se va alătura, după caz, corespondentul lor în limba română" (art. 36 alin. 2).

În această situaţie, este evident că în domeniul legislației, spre deosebire de doctrină şi de jurisprudența română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-lea, este aproape imposibil de identificat prezența unor locuțiuni sau sintagme latine. În urma cercetării pe care am întreprins-o asupra unui corpus ce cuprinde toate actele publicate în *Monitorul Oficial al României* între anii 1859-1942 şi, *passim*, 1990-2017, am reuşit să scoatem la lumină unsprezece locuțiuni latine, citate de 18 ori între anii 1861-1939, cu o excepție în cazul locuțiunii *mutatis mutandis* prezentă într-o lege din 1993 (prezență oarecum „scuzabilă" întrucât actul nu este un produs „pur românesc", ci o „coproducție" cu Uniunea Europeană).

2. Locuțiuni latine prezente în legislația română

Ab antiquo (locuțiune adjectivală şi locuțiune adverbială) Traducere: Din vechime, de demult[19], din cele mai vechi timpuri[20]. Locuțiunea este folosită pentru a exprima o perioadă care se pierde în negura timpului. Este atestată în: *Monitorul Oficial al României* din 15 decembrie 1873. *Se înțelege că prin aceasta nu se jigneşte întru nimic poziţiunea neatârnată* ab antiquo *a ambelor mitropolii* (Art. 4 alin. 2, Regulament pentru atribuțiunile de precădere ale mitropolitului primat al României).[21]

Ab intestat (locuțiune adjectivală). Traducere literală: De la cel care nu a făcut testament.[22] În sens juridic se traduce „fără testament"[23]. Locuțiunea, specifică latinei juridice, desemnează o moştenire în care defunctul (*de cuius*) nu a întocmit testament sau, deşi a redactat un testament, acesta fiind nul, nu produce efecte. Sintagma „moştenire/succesiune *ab intestat*" este sinonimă cu sintagmele „moştenire/succesiune legală" sau „moştenire/succesiune legitimă" şi în opoziţie cu sintagma „moştenire/succesiune testamentară". Locuțiunea este atestată în: a) *Monitorul Oficial al României* din 26 februarie/10 mai 1881: *Dacă se vor prezenta creditori în contra succesiunei testamentare sau* ab intestat, *plata creanțelor lor va trebui să se efectueze în termen de cincisprezece zile de la închiderea inventarului.* (Art. 22, pct. 5, Tractat consular cu Italia)[24]; b) *Monitorul Oficial al României* nr. 1 bis din 1 aprilie 1914: *Pentru afacerile dintre mahometani relative la ...succesiunile* ab intestat *se înființează în oraşele Silistra, Bazargic, Turtucaia şi Balcic câte un tribunal mahometan.* (Art. 77. Lege pentru organizarea Dobrogei nouă)[25].

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

Aeque principaliter (locuțiune adverbială). Traducere: De importanţă egală. Locuțiunea este folosită de Vatican în situaţia când se unesc două sau mai multe dioceze şi, pentru a se evita litigii generate de posibila preeminență pe care şi-ar atribui-o una sau alta, li se atribuie în mod expres aceeaşi importanţă[26]. Este atestată în: *Monitorul Oficial al României* nr. 126 din 12 iunie 1929: *Mitropolia Bucureşti cu patru sufraganți: 1. Alba-Iulia; 2 Timişoara; 3 Satu-Mare şi Oradea-Mare împreunate* aeque principaliter...*4 Iaşi* (Art. 2, pct. B, Concordatul dintre România şi Sfântul Scaun).[27]

De visu (locuțiune adverbială). Traducere: Din văzute (cu proprii ochi) [28]. Locuțiunea este aplicată în materia probațiunii, semnificând că pentru valabilitatea actului este necesar ca agentul constatator sau martorul să perceapă în mod nemijlocit – *propriis sensibus* – (cu propriile simțuri) – faptul la care se referă. Este atestată în: a) *Monitorul Oficial al României* din 1 noiembrie 1892: *El inspectează căile naţionale şi judeţene din circumscripţiunea sa spre a se încredința* de visu *de starea lor* (Art. 21, Lege pentru organizarea autorităţilor administrative exterioare dependințe de Ministerul de Interne şi fixarea circumscripţiunilor administrative)[29]; b) *Monitorul Oficial al României* nr. 54 din 7 iunie 1909: *Cazul trebuie să se cerceteze* de visu *de director* (Art. 67 bis, alin. 3, Decret de modificările introduse în regulamentul şcoalelor secundare).[30]

Eo ipso (locuțiune adverbială). Traducere: Prin însuşi lucrul, în sine, chiar prin acest lucru[31]. Sinonimă cu *ipso facto*. Este atestată în*: Monitorul Oficial al României* din 24 ianuarie 1861: *Tot membrul care va pierde în cursul funcţiunei sale vreuna din aceste însuşiri, va fi considerat ca eşit din funcțiune* eo ipso.(Art. 16, alin. 4, Lege pentru înființarea Curţei de Casaţiune şi Justiţie, promulgată prin Decretul nr. 1 din 12 ianuarie 1861)[32].

Motu proprio, scrisă şi ***proprio motu*** (locuțiune adverbială). Traducere literală: Prin propria mişcare[33]. Sensul juridic: Din proprie iniţiativă[34]. La origine, a fost un termen de drept canonic desemnând unele din actele pontificale emise de papă în afara unei solicitări, ulterior generalizându-se şi întrând în sfera de cuprindere a latinei juridice cu sensul de act îndeplinit spontan de autorul său[35]. În legislația română locuțiunea a fost întrebuinţată numai în acte normative privitoare la acordarea unor distincţii, fiind atestată în: a) *Monitorul Oficial al României* din 10 mai 1906: *De regulă, nu se conferă ordinul străinilor decât după prealabilul avis al guvernelor respective, afară numai dacă regele conferă ordinul* motu proprio (Art. 5, alin. 5, Regulament pentru punerea în aplicare a legei relativă la instituirea ordinului Carol I).[36]; b) *Monitorul Oficial al României* nr. 149 din 8 iulie 1930: *Faptele deosebit de strălucite sau serviciile excepţionale aduse ţării pot dispensa de condiţiunile cerute de art. 16 pentru admitere şi înaintare în Ordin, dar numai în cazurile de decorare* proprio motu *de către Maiestatea Sa Regele* (Art. 18, Regulament de aplicare a legei relativă la instituirea Ordinului Ferdinand I şi a medaliei Ferdinand I)[37]; c). *Monitorul Oficial al României* nr. 129 din 6 iunie 1931: *Acest semn onorific se acordă numai* proprio motu *de către M. S. Regele* (Art. 2, Decretul nr 1913/1931 pentru înființarea semnului onorific „Pentru Merit")[38]; d) *Monitorul Oficial al României* nr. 161 din 12 iulie 1932: *Excepţie la regulile stabilite...fac ordinele conferite* „proprio motu" *de către Majestatea Sa Regală* (Art. 17, Regulament pentru aplicarea Legii ordinelor naţionale române).[39]

Mutatis mutandis (locuțiune adverbială) Traducere: Schimbând ceea ce trebuie schimbat [40]. În sens comun, locuțiunea desemnează orice situaţie în care este necesar să se facă schimbările care se impun[41]. În drept, reprezintă „un principiu de largă aplicaţie..., servind în procesul comparării între două reguli sau două instituții care abstracție făcând unele particularități, urmăresc aceeaşi finalitate..., mecanismul sau efectele lor nediferind decât în mică măsură"[42]. Este atestată în: a) *Monitorul Oficial al României* nr. 94 din 22 aprilie 1937: *Dispoziţiunile art. 9 sunt aplicabile* mutatis mutandis (Art. 10, Convenţiune încheiată cu Germania relativă la asistenţa administrativă şi la perceperea în materie de impozite)[43]; b) *Monitorul Oficial al României* nr. 262 din 10 noiembrie 1938: *Principiile arătate aici se aplică* mutatis mutandis *şi în materie de concordat preventiv*[44]; c) *Monitorul Oficial al României* nr. 73 din 12 aprilie 1993: *Prevederile art. 21*

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

paragraful 5 se vor aplica mutatis mutandis *produselor piscicole* (Art. 24, pct. 1, Legea nr. 20/1993 pentru ratificarea Acordului european instituind o asociere între România, pe de o parte, şi Comunităţile europene şi statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 1 februarie 1993.

Propriis sensibus (locuțiune adverbială). Traducere: Cu propriile simţuri. Este o alocuţiune aparţinând latinei juridice cu aplicaşie în materia probațiunii, sinonimă cu expresia *de visu et de auditu*, respectiv, „din văzute (cu proprii ochi) şi din auzite (cu propriile urechi)". Este atestată în: *Monitorul Oficial al României* nr. 246 din 22 octombrie 1938: *Rezultă de aici că nu este necesar ca agentul fiscal care încheie proces-verbal de infracţiune definitivă să constate faptele* propriis sensibus (Expunere de motive la Legea pentru unificarea procedurii fiscale)[45].

Sic volo (locuțiune adjectivală). Traducere: Aşa vreau. Locuțiunea este utilizată în prescripţiile medicale asumate de medicul care a prescris reţeta pentru a justifica depăşirea voluntară a dozei pentru un principiu activ dintr-o formulă magistrală[46]. Este atestată în: *Monitorul Oficial al României* nr. 106 din 11 mai 1933: *Medicul prescriind medicamente eroice într-o doză mai mare decât cea prevăzută în tabela dozelor maximale, va repeta cantitatea în litere şi va adăuga în prescripţiune cuvintele* Sic volo, *subscriind şi numele* (Art. 10, *Regulamentul taxei farmaceutice oficiale*)[47].

Stante pede (locuțiune adverbială). Traducere: Stând în picioare, pe loc, imediat. În drept, locuțiunea semnifică o condiţie de valabilitate la întocmirea unor acte ce presupune redactarea actului exact în momentul în care se constată faptul consemnat. Este atestată în: *Monitorul Oficial al României* din 11 martie 1915: *Orice luare de probe va fi însoţită de un proces-verbal care se va redacta* stante pede (Art. 32 alin. 1, Lege pentru combaterea fraudelor în viticultură şi în comerţul de vinuri)[48]

Testimonium abeundi (locuțiune substantivală). Traducere: Certificat de absolvire sau de exmatriculare. Locuțiunea este atestată în: *Monitorul Oficial al României* nr. 235 din 10 octombrie 1938: *Facultatea de unde se va face transferarea va înainta dosarul studentului, cuprinzând toate actele împreună cu copii de pe foaia matricolă..., precum şi un certificat de exmatriculare* (testimonium abeundi) (Art. 6 alin. 2, Regulamentul Facultăţii de Litere şi Filosofie a Universităţii din Iaşi)[49].

3. Concluzii

Raportat la cele câteva mii de acte normative consultate (legi, decrete, regulamente), numărul de unsprezece locuțiuni latine identificate în 18 cazuri este nesemnificativ. Acest fapt este firesc, deoarece stilul sobru, concis, clar, menit să facă accesibil textul legislativ oricărei persoane (*erga omnes*), indiferent de nivelul său intelectual, se opune funcției retorice a citatelor latine, de instrument stilistic cu principalul rol de a impresiona cititorii.[50] Din cele 18 cazuri, 17 au fost excerptate din legislația emisă între anii 1861-1939, când nu existau dispoziţii exprese referitoare la tehnica legislativă care să interzică folosirea citatelor latine.

Analizând cele 11 locuțiuni latine identificate în 18 acte normative, constatăm că în niciun caz includerea lor nu era obligatorie, înţelesul şi claritatea actului normativ neavând de suferit dacă s-ar fi folosit numai cuvinte din limba română. Remarcăm deci că prezenţa locuţiunilor latine nu a avut o funcţie de comunicare prin care să se transmită, idei, principii de drept etc., ci o funcţie retorică, fiind un mijloc estetic folosit pentru a atrage atenţia cititorului asupra importanţei paragrafului care include acea locuțiune (*de visu, eo ipso, propriis sensibus, sic volo, stante pede*). În alte situaţii, în care este evident că actul normativ se referă la un grup restrâns, „elitist", legiuitorul şi-a permis „luxul" întrebuinţării locuţiunilor latine în scop retoric, neexistând riscul neînţelegerii sensului (*ab antiquo, aeque principaliter, motu proprio, mutatis mutandis, sic volo, testimonium abeundi*).

În concluzie, ca urmare a normelor imperative din legistică (ştiinţa şi arta elaborării actelor normative), *de lege ferenda* nu se întrevede posibilitatea introducerii unor locuțiuni latine, prezenţa lor în legislația română fiind o *rara avis.*

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

NOTE:

[1] Mădălina Strechie, „Imperiul Roman şi globalizarea" în *Analele Universităţii din Craiova, Seria ştiinţe Filologice, Limbi străine aplicate*, anul VII, nr. 2/2011, pp. 307-314, Craiova, Editura Universitaria.

[2] Asupra impactului mentalitar pe care îl exercită în prezent limba latină în domeniul militar, a se vedea studiile Mădălinei Strechie asupra devizelor latineşti aparţinând diverselor structuri ale armatelor statelor NATO, precum şi ale armatelor altor state: "Military Latin and its Impact on Mentalities (I)" în vol. Iulian Boldea (coord.) *Globalization and National Identity Studies on the Strategies of Intercultural Dialogue*, Târgu-Mureş, Arhipelag XXI Press, 2016, pp. 156-157; Eadem, „Latina militară şi impactul ei mentalitar (II)" în *Acta Centri Lucusiensis*, nr 4A/2016, pp. 66-74; Eadem, " Military Latin and its Impact on Mentalities (III)" în *Studii şi Cercetări de Onomastică şi Lexicologie,* 2017, X (1-2), pp. 231-236; Eadem, „Latina militară şi impactul ei mentalitar (IV)" în vol. D.-V. Topală (coord.), *Cercetări lingvistice. Omagiu doamnei profesoare Adriana Stoichiţoiu-Ichim,* Craiova, Editura Sitech, 2017, pp. 283-291.

[3] Heikki E. S. Mattila, *Jurilinguistique et latin juridique* în *Jurilinguistique: entre langue et droits – Jurilinguitics: Between Law and Language* (sous la direction de Gémar, J.-C. & Kasirer, N.), Bruxelles & Montréal, Bruylant & Les Éditions Thémis, 2005, p. 89.

[4] Heikki E. S. Mattila, *Latin juridique et traduction,* în *Proceedings of the XVII World Congress International Federation of Translators – Actes du XVII^e Congrčs mondiale Fédération Internationale des Traducteurs* (Edited by/ Edité par Leena Salmi & Kaisa Koskinen, Tampere, 2005, p. 21.

[5] Heikki E. S. Mattila, *De aequalitate latinitatis jurisperitorum. Le latin juridique dans les grandes familles des droit contemporaines ŕ la lumičre des dictionnaires spécialisés* în *Revue Internationale de Droit Comparé,* 3/2002, p. 722.

[6] Seneca, *Ad Lucilium Epistulae*, (II), 94, 38.

[7] *Codex Iustiniani*, 1, 14, 9.

[8] Heikki E. S. Mattila, *De aequalitate latinitatis jurisperitorum..., loc. cit.*

[9] Denis Le May, *Pour un manuel de légistique,* în *Cahiers de droit*, vol. 21, numéro 3-4, 1980, p. 996.

[10] Ioan Filip, *Perfecţionarea legislaţiei Republicii Socialiste România. Programul legislativ şi Metodologia de tehnică legislativă,* în Ioan Ceterchi (coord.), *Dreptul românesc contemporan. Evoluţie şi perspective,* Bucureşti, Editura ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977, p. 408.

[11] Denis Le May, *op. cit., loc. cit*.

[12] Ioan Filip, *op. cit*., p. 461.

[13] *Ibidem*, p. 462.

[14] *Ibidem*, p. 408.

[15] *Ibidem*, p. 462.

[16] *Metodologia generală de tehnică legislativă privind pregătirea şi sistematizarea proiectelor de acte normative,* aprobată prin Decretul Consiliului de Stat nr. 16/1976, Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, Partea I, nr. 14 din 13 februarie 1976.

[17] Denis Le May, *op. cit*. p. 1006.

[18] Republicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010.

[19] Felicia Ştef, *Dicţionar de expresii juridice latine*, Bucureşti, Editura Oscar Print, 1995, p. 10.

[20] http://it.m.wikipedia.org/wiki/Ab_antiquo.

[21] C. Hamangiu, *Codul General al României, 1856-1909, suplimentul II, vol. V, legi uzuale, 1908-1909,* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1909, p. 692.

[22] Federico del Giudice şi Sergio Beltrani, *Dizionario giuridico romano,* II[a] Edizione, Napoli, Esselibri-Simone. s.a., p. 11; Ştefan Cucu, *Dicţionar explicativ de drept roman. Termeni, principii şi expresii juridice latineşti,* Craiova, Editura M. Duşescu, s.a., p. 9.

[23] C. Hamangiu, *Dicţionar juridic latino-român – Maxime din dreptul roman,* în *Codex Romaniae*, Bucureşti, Editura Cultura Naţională, 1926, p. III; Ion Deleanu şi Sergiu Deleanu, *Adagii şi locuţiuni latine în dreptul românesc, I, A - N,* Iaşi, Fundaţia „Chemarea", 1993, p. 8; Radu Motica şi Dan Negrescu, *Lexicon juridic latin român,* Bucureşti, Editura Lumina Lex, 2001, p. 25; Lucian Săuleanu, Sebastian Răduleţu, *Dicţionar de expresii juridice latine*, Bucureşti, Editura C. H. Beck, 2007, p. 1.

[24] C. Hamangiu, *Codul General al Românei, vol. III, legi uzuale (1900-1907),* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907, p. 539.

[25] C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. VIII, legi uzuale, 1913-1919,* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay & Co., 1919, p. 618.

[26] http://it.cathopedia.org/wiki/Aeque_principaliter.

[27] C. Hamangiu, *Codul General al României, ...cu concursul d-lui C. St. Stoicescu, vol. XVII, legi uzuale, 1929,* Bucureşti, Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., 1930, p. 521.

[28] C. Hamangiu, *Dicţionar juridic latino-român...,* p. XIX; Felicia Ştef, *op. cit*., p. 66; Radu Motica şi Dan Negrescu, *op. cit*., p. 73; Lucian Săuleanu şi Sebastian Răduleţu, *op. cit.* p. 92.

[29] C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. III...,* p. 1019.

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

[30] C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. V...,* p. 537.
[31] Felicia Ştef, *op. cit*., p. 75; Lucian Săuleanu şi Sebastian Răduleţu, *op. cit*. p. 108.
[32] Ioan Bujoreanu, *Colecţiune de legiuirile României vechi şi noi câte s-au promulgat până la finele anului 1870,* Bucuresci, Noua Tipographie a Laboratorilor Români, 1873, p. 416.
[33] Felicia Ştef, *op. cit*., p. 142.
[34] C. Hamangiu, *Dicţionar juridic latino-român...,* p LXIV; I Deleanu şi S. Deleanu, *op. cit*., p. 200; R. Motica şi D. Negrescu, *op. cit*., p. 220.
[35] I. Deleanu şi S. Deleanu, *op. cit., loc. cit.*
[36] C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. III...,* p. 3910.
[37]C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. XVIII,* 1931, p. 637.
[38] C. Hamangiu, *Codul General al României (Codurile, legile şi regulamentele uzuale în vigoare), 1856-1932,* - întocmit după textele oficiale - , Fundator: C. Hamangiu. Continuatori: G. Alexianu şi C. St. Stoicescu, vol. XIX, legi uzuale cuprinzând întreaga legislaţiune a anului 1931 cu indexe cronologice şi alfabetice, Bucureşti, Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co., 1932.
[39] C. Hamangiu, *Codul General al României...,* vol. XX..., 1933, p. 630.
[40] C. Hamangiu, *Dicţionar juridic latino-român...,* p. LI; I. Deleanu şi S. Deleanu, *op. cit*., p. 200; Felicia Ştef, *op. cit.,* p. 143; Dumitru Rădescu, *Dicţionar de drept privat,* Bucureşti, Editura Mondan 94, 1997, p. 634: R. Motica şi D. Negrescu *op. cit*., p. 169; L. Săuleanu şi S. Răduleţu, *op. cit*., p. 207.
[41] L. Săuleanu şi S. Răduleţu, *op. cit., loc. cit*.
[42] I. Deleanu, S. Deleanu, *op. cit., loc. cit.*
[43] C. Hamangiu, *Codul General al României..., vol. XXV, - 1937-*, partea I şi partea II, Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1938, p. 1241.
[44] C. Hamangiu, *Codul General al României, vol. XXVI... cuprinzând a doua parte din legislaţia anului 1938,* Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1939, p. 2421.
[45] C. Hamangiu, *op. cit*., p. 2062.
[46] http://www.dictio.ro/medical/sic-volo.
[47] C. Hamangiu, *op. cit*., vol. XXI, Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1934, p. 646.
[48] C. Hamangiu, *op. cit*., vol. VIII, p. 800.
[49] C. Hamangiu, *op. cit*., vol. XXVI, partea a II-a, p. 1921.
[50] H. Mattila, *De aequalitate latinitatis jurisperitorum...*, p. 721.

BIBLIOGRAPHY

1. Dicţionare, izvoare, articole

Bujoreanu, I., *Colecţiune de legiuirile României vechi şi noi câte s-au promulgat până la finele anului 1870,* Bucuresci, Noua Tipographie a Laboratorilor Români, 1873.
Ceterchi, I., coord. *Dreptul românesc contemporan. Evoluţie şi perspective,* Bucureşti, Editura ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977.
***Corpus Juris Civilis,* editerunt Fratres Kriegellii, impressio sexta decima, pars II, ad Aemilio Hermanno recognita, *Codicem* continens, Leipzig, Baumgärtnerşs Buchhandlung, MDCCCXLIII.
Cucu, Şt., *Dicţionar explicativ de drept roman. Termeni, principii şi expresii juridice latineşti,* Craiova, Editura M. Duşescu, s.a.
Deleanu, I. şi Deleanu, S., *Adagii şi locuţiuni latine în dreptul românesc, I, A - N,* Iaşi, Fundaţia „Chemarea", 1993.
Del Giudice, F. şi Beltrani S., *Dizionario giuridico romano,* II[a] Edizione, Napoli, Esselibri-Simone. s.a.
Hamangiu, C., *Codex Romaniae,* Bucureşti, Editura Cultura Naşională, 1926.
Hamangiu, C., *Codul General al României, vol. II, legi uzuale,* Bucureşti, Editura universală Alcalay, 1906.
Hamangiu, C., *Codul General al României, ediţiunea a II-a, vol. III, legi uzuale (1900-1907),* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1907.
Hamangiu, C., *Codul General al României; 1856-1909, suplimentul II, 1909, vol. V, legi uzuale, 1908-1909,* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1909.

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

Hamangiu, C., *Codul General al României, 1856-1919, ediţiunea a II-a, vol. VIII, legi uzuale, 1913-1919,* Bucureşti, Editura Librăriei Leon Alcalay & Co., 1919.

Hamangiu, C., *Codul General al României, 1856-1930, cu concursul d-lui C. St. Stoicescu, vol. XVII, legi uzuale, 1919,* Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., 1930.

Hamangiu, C., *Codul General al României, 1856-1931, vol. XVIII, legi uzuale cuprinzând întreaga legislaţiune a anului 1930 cu indexe cronologice şi alfabetice,* Bucureşti, Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., 1931.

Hamangiu, C., *Codul General al României, 1856-1933, - întocmit după textele oficiale- Fundator: C. Hamangiu. Continuatori: G. Alexianu şi C. St. Stoicescu, vol. XX, legi uzuale cuprinzând întreaga legislaţiune a anului 1932 şi repertoriul general alfabetic al tuturor legilor în vigoare la 31 decembrie 1932,* Bucureşti, Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Co., 1933.

Hamangiu, C., *Codul General al României, 1856-1934 – întocmit..., vol. XXI, legi uzuale cuprinzând întreaga legislaţiune a anului 1933,* Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1934.

Hamangiu, C., *Codul General al României ..., vol. XXV- 1937- partea I şi partea II,* Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1938.

Hamangiu, C., *Codul General al României..,.vol. XXVI. Coduri, legi, decrete-legi şi regulamente cuprinzând a doua parte din legislația anului 1938, partea II,* Bucureşti, Imprimeria Centrală, 1939.

Hamangiu, C., *Codul General al României..., vol. XXVI..., cuprinzând a treia parte din legislația anului 1938, partea III,* Bucureşti, Imprimeria centrală, 1939.

Le May, D., *Pour un manuel de légistique,* în *Cahiers de droit*, vol. 21, numéro 3-4, 1980.

Mattila, H., *De aequalitate latinitatis jurisperitorum. Le latin juridique dans les grandes familles des droit contemporaines a la lumičre des dictionnaires spécialisés* în *Revue Internationale de Droit Comparé,* 3/2002.

Mattila, H., *Jurilinguistique et latin juridique* în *Jurilinguistique: entre langue et droits – Jurilinguitics: Between Law and Language* (sous la direction de Gémar, J.-C. & Kasirer, N.), Bruxelles & Montréal, Bruylant & Les Éditions Thémis, 2005.

Mattila, H., *Latin juridique et traduction,* în *Proceedings of the XVII World Congress International Federation of Translators – Actes du XVII^e Congrčs mondiale Fédération Internationale des Traducteurs* (Edited by/ Edité par Leena Salmi & Kaisa Koskinen, Tampere, 2005.

*** *Metodologia generală de tehnică legislativă privind pregătirea şi sistematizarea proiectelor de acte normative,* aprobată prin Decretul Consiliului de Stat nr. 16/1976, Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, Partea I, nr. 14 din 13 februarie 1976.

****Monitorul Oficial al României*.

Motica, R., şi Negrescu, D., *Lexicon juridic latin român,* Bucureşti, Editura Lumina Lex, 2001.

Rădescu, D., *Dicţionar de drept privat,* Bucureşti, Editura Mondan ş94, 1997.

Săuleanu, L. şi Răduleţu, S., *Dicţionar de expresii juridice latine,* Bucureşti, Editura C. H. Beck, 2007.

Seneca, *Ad Lucilium Epistolae Morales, in* L. Aenaei Senecae, pars prima, sive Opera Philosophica, tum suis illustravit notis, M. N. Bouilet, volumen quortum, Pariis, Colligebat Nicolaus Eligius Lemaire, MDCCCXXIX.

Strechie, Mădălina, "Military Latin and its Impact on Mentalities (I)" în vol. Iulian Boldea (coord.) *Globalization and National Identity Studies on the Strategies of Intercultural Dialogue,* Târgu-Mureş, Arhipelag XXI Press, 2016, pp. 156-157.

Strechie, Mădălina, „Latina militară şi impactul ei mentalitar (II)" în *Acta Centri Lucusiensis,* nr 4A/2016, pp. 66-74.

Strechie, Mădălina, " Military Latin and its Impact on Mentalities (III)" în *Studii şi Cercetări de onomastică şi Lexicologie,* 2017, X (1-2), pp. 231-236.

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)

Strechie, Mădălina, „Latina militară şi impactul ei mentalitar (IV)" în vol. D.-V. Topală (coord.), *Cercetări lingvistice. Omagiu doamnei profesoare Adriana Stoichiţoiu-Ichim,* Craiova, Editura Sitech, 2017, pp. 283-291.
Strechie, Mădălina, „Imperiul Roman şi globalizarea" în *Analele Universităţii din Craiova, Seria ştiinţe Filologice, Limbi străine aplicate*, anul VII, nr. 2/2011, pp. 307-314, Craiova, Editura Universitaria.
Ştef, Felicia, *Dicţionar de expresii juridice latine*, Bucureşti, Editura Oscar Print, 1995.

2. Sitografie

http://it.cathopedia.org/wiki/Aeque_principaliter.
http://it.m.wikipedia.org/wiki/Ab_antiquo.
http://www.dictio.ro/medical/sic-volo.

BDD-A29452 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:14 UTC)